

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาสุขภาพของประชาชนนั้นควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเป็นวัยที่สามารถสร้างพื้นฐานสุขภาพให้มั่นคง และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ การสร้างเสริมสุขภาพให้แก่เด็กจัดเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน ดังได้ปรากฏในความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติทุกฉบับ สำหรับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 252๒ นั้น ได้จัดเรื่องสุขภาพไว้เป็นความมุ่งหมายข้อที่ 6 ความว่า "ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ" (กระทรวงศึกษาธิการ 2519 : 1) สุขศึกษาจึงเป็นวิชาที่สำคัญมากวิชาหนึ่งในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่จัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ อันได้แก่ การมีความรู้ทางด้านสุขภาพอย่างถูกต้อง มีความเข้าใจและแนวคิดในเรื่องสุขภาพ ก่อให้นักเรียนเกิดเจตคติทางด้านสุขภาพ และนำไปสู่การปฏิบัติทางด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม เป็นผลให้นักเรียนมีสุขภาพดีในที่สุด และองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนวิชา สุขศึกษา ก็คือ "ครูสุขศึกษา"

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่จะประสบผลสำเร็จนั้น ครูเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ทวีโภค เกษมศรี (2518 : 1) ให้ความเห็นว่า ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่องไป แม้ว่าองค์ประกอบอื่น ๆ จะดีสักเพียงไรก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวอย่างแน่นอน

เนื่องจากวิชาสุขศึกษามีลักษณะ เฉพาะพิเศษอยู่หลายประการที่แตกต่างไปจากวิชาอื่น ทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีสอน อีกทั้งการจัดและดำเนินงานสุขศึกษาในโรงเรียนที่ถูกต้องให้ครอบคลุมโครงการสุขภาพในโรงเรียน (School health program) ซึ่งได้แก่ การจัด

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การจัดบริการสุขภาพ และการจัดการเรียนการสอน สุขศึกษา โดยเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญ จึงจะทำให้ การปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพและดำรงรักษาไว้ซึ่งสุขภาพของเด็กเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลตรงตามจุดมุ่งหมายของวิชาสุขศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ครูทั่วไป กระทำได้ยากพอสมควร นอกเสียจากจะได้มีครูสุขศึกษาโดยตรงหรือครูอื่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสม กับการสอนสุขศึกษา จึงจะช่วยให้การเรียนการสอนสุขศึกษาประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น (สุชาติ โสภประยูร 2525 : 71)

ในประเทศไทยนั้นการผลิตครูสุขศึกษาในระดับปริญญาตรีได้เริ่มมีขึ้นในปี พ.ศ. 2508 ที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และต่อมาสถาบันการผลิตครูหลายแห่งจึงได้ผลิต ครูสุขศึกษาขึ้น แต่วิชาสุขศึกษานั้นได้เริ่มขึ้นโดยบรรจุอยู่ในหลักสูตรฉบับแรกของกระทรวง ศึกษาธิการ พุทธศักราช 2438 และได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 ดังนั้น ผู้สอนวิชาสุขศึกษาในระยะแรกจึงได้แก่ ครูพลศึกษา และจาก การวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2526 : 36) พบว่า ครูสุขศึกษาส่วนใหญ่ จบวิชาเอกพลศึกษา ซึ่งสอนทั้งวิชาพลศึกษาและสุขศึกษา ส่วนครูสุขศึกษาที่จบวิชาเอกสุขศึกษา โดยตรงนั้นยังมีอยู่จำนวนน้อย

สถาบันฝึกหัดครูในฐานะเป็นสถาบันที่เตรียมและฝึกฝนผู้ที่จะเป็นครูให้เข้าใจและ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของครู พร้อมทั้งให้การศึกษอบรมเพื่อให้ครูสุขศึกษา มีคุณลักษณะดังที่โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องการ แต่เนื่องจากสถาบันแต่ละแห่งต่างก็มีปรัชญาและ โครงสร้างหลักสูตรของตนเองซึ่งแตกต่างกัน ลักษณะพึงประสงค์ของครูสุขศึกษาที่ผลิตออกมาจึง กลายเป็นปัญหาที่ยังถกเถียงกันอยู่ในสถาบันผู้ผลิตครูเอง และในสถาบันผู้ใช้ครู คือ โรงเรียน ทว่าไป ว่า ครูสุขศึกษาที่เหมาะสมนั้นควรจะมีคุณลักษณะประการใดบ้างจึงจะช่วยทำให้การสอน วิชาสุขศึกษาประสบความสำเร็จ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของเด็กไปในทางที่ พึงปรารถนาได้อย่างแท้จริง (สุชาติ โสภประยูร 2525 : 72) ตลอดจนสามารถ ดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อ สุขภาพของนักเรียน

นอกจากนี้ สถาบันผลิตครูแต่ละแห่งยังมิได้ตระหนักถึงลักษณะของครูที่ดีอย่างละเอียดลออ ดังที่ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2527 : 25-26) กล่าวว่า

คุณลักษณะของบัณฑิตที่เราต้องการผลิตสร้างขึ้นนั้น เราต้องการบัณฑิตอย่างไร แตกต่างจากลักษณะครูที่ผลิตโดยสถาบันอื่น ๆ ใดๆ ทางสถาบันฝึกหัดครูหรือวิทยาลัยครูได้คิดกันลึกซึ้งและละเอียดลออมากแค่ไหน และคิดค้นอย่างจริงจังหรือเปล่า จากการสังเกตได้มีการละเลยกันมากในสถาบันอุดมศึกษา เพราะจะไปคิดถึงเรื่องเนื้อหาก่อนอื่น ความเป็นครูนั้นเป็นสิ่งที่สถาบันฝึกหัดครูไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ครูที่ดี คือ ครูที่สามารถสอนได้อย่างดีที่สุดในคุณธรรมสูงสุด . . .

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของครูสุขศึกษาที่โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องการนั้น คือ ต้องมีความรู้ความสามารถในวิชาสุขศึกษาอย่างแท้จริง ทั้งทางด้านเนื้อหา วิธีสอน และวิธีดำเนินการ นอกจากนี้ คุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่ครูสุขศึกษาทุกคนควรมีคือ มีเจตคติที่ดีทางด้านสุขภาพและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติทางด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงจะทำให้การถ่ายทอดความรู้ทางด้านสุขภาพแก่นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ อันได้แก่ นักเรียนมีความรู้ เกิดเจตคติที่ดี และสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม หรือนักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์นั่นเอง ดังที่คณะกรรมการสายการศึกษาในคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้กำหนดคุณสมบัติของครูสุขศึกษาไว้ 4 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาสุขศึกษาโดยเฉพาะ ประการที่สอง ต้องเป็นผู้นำในด้านพฤติกรรมสุขภาพเพื่อเป็นมาตรฐานที่นักเรียนและนักศึกษาจะสามารถยึดถือเป็นพฤติกรรมตัวอย่างได้ดี ประการที่สาม สามารถดูแลสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนและโรงเรียนให้ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะ และประการสุดท้าย สามารถรับผิดชอบในการดูแลสุขภาพของนักเรียน สามารถให้บริการด้านสุขภาพแก่นักเรียนตามสมควร รวมทั้งติดตามผลการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพได้เป็นอย่างดี (กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข มปป. : 3)

แต่การปฏิบัติตัวของครูสุขศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในช่วงที่ผ่านมา ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในทางที่ไม่ค่อยดีนัก เช่น ประเวศ วะสี (2527 : 6)

ได้แสดงความคิดเห็นและกล่าวว่า

งานสุขศึกษาในโรงเรียนเป็นงานที่น่าสนใจและควรเอาใจใส่อย่างยิ่ง เพราะสุขศึกษาในโรงเรียนเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศ แต่ปัจจุบันงานดังกล่าวไม่สามารถที่จะดำเนินให้บรรลุตามเป้าประสงค์ได้ เพราะครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้นักเรียนนั้นไม่ได้รับความสนใจจากนักเรียนเท่าที่ควร ครูบางคนใช้วิธีการสอนสุขศึกษาโดยให้นักเรียนไปอ่านเรื่องราวต่าง ๆ จากตำราเรียนเอาเอง แล้วให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาตามตำรานั้น ๆ และในบางครั้งครูยังแสดงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่ไม่เหมาะสมในห้องเรียนให้นักเรียนเห็นอีกด้วย

นอกจากนี้ คำน ขาวหนู (มปป. : 23-30) ยังได้กล่าวว่า

ครูสุขศึกษาบางคนมีลักษณะบุคลิกภาพ ความประพฤติ การปฏิบัติตน ยังอยู่ในลักษณะที่ขัดแย้งกับหลักทฤษฎีทางสุขศึกษาอยู่มาก เช่น ครูบางคนมีลักษณะอ้วนหรือซูบผอมจนเกินไป พูดจาไม่ชัดเจน แต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย สุนัขหรือขี้หมูทำการสอนในห้องเรียน ดื่มสุราเป็นประจำ ไม่สนใจในการสอน สอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ ขาดการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ . . .

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและประสงค์ที่จะศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่คาดหวังและคุณลักษณะที่เป็นจริงของครูสุขศึกษาตามการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูสุขศึกษาเช่นไร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการผลิตครูสุขศึกษาให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ และพัฒนาครูสุขศึกษาที่ทำการสอนอยู่แล้วในปัจจุบัน อันจะเป็นการส่งเสริมให้การเรียนการสอนสุขศึกษาได้ผลดี มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างราบรื่นและรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่คาดหวังของครูสุศึกษาตามการรับรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงของครูสุศึกษาตามการรับรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่คาดหวังกับคุณลักษณะที่เป็นจริง
ของครูสุศึกษา ตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

คุณลักษณะที่คาดหวังและคุณลักษณะที่เป็นจริงของครูสุศึกษาตามการรับรู้ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับ
คุณลักษณะที่คาดหวังและคุณลักษณะที่เป็นจริงของครูสุศึกษา ใน 5 ด้าน คือ ด้านการสอน
ด้านการปฏิบัติงานสุศึกษาในโรงเรียน ด้านสุปฏิบัติและสุขนิสัย ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้าน
บุคลิภาพ
2. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง
เพศชายและเพศหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2531 ในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทุกคนตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ ดังนั้น
ข้อมูลที่ได้ถือว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในวันและเวลาที่ต่างกัน ไม่มี
ความแตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การรับรู้ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดต่อลักษณะของครูสุขศึกษา

ครูสุขศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังทำการสอนวิชาสุขศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสหศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-5-6) ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

คุณลักษณะที่คาดหวังของครูสุขศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของครูสุขศึกษาตาม
ความคิดเห็นของนักเรียนว่า ครูสุขศึกษาที่ดีควรมีลักษณะเช่นไร

คุณลักษณะที่เป็นจริงของครูสุขศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของครูสุขศึกษาที่เป็น
อยู่จริงในภาคปลาย ปีการศึกษา 2531 ตามความคิดเห็นของนักเรียน